

Bill 2 formår at repræsentere ikke mindre end alle fem arketyper i en og samme person. Inddelingen giver overblik og god mening – ikke mindst i forhold til at diskutere de forskellige typer ud fra eksisterende og kommende kvindehelte, hvis man skulle risikere at støde på dem.

Introduktionens andet vægtige tema er diskussionen af kvindeheltens flertydige position og rolle, både i filmenes univers og i forhold til de signaler, denne rolle udsender. Nutidens uafhængige kvindelige helt er et barn af feminismen, men må ifølge Rikke Schubart ikke læses som afslutningen eller løsningen på feminismen. Ganske vist gør den kvindelige helt på den ene side op med kønsrollerne, men på den anden side er hun ene, isoleret, anormal. Kønsrollemønstret brydes, men bekræftes samtidig.

Introduktionen er på mange måder bogens mest givende afsnit, fordi diskussionen mellem det feministiske og postfeministiske blik tilbyder en spændende optik at betragte den kvindelige helt igennem. Denne optik bruges hele bogen igennem og bringer vedvarende frugtbare diskussioner og analyser, fordi tilgangen er flersidig, åben for et *både-og*, et *in-between*, der aldrig lader ensidige smagsdomme reducere den kvindelige helt til *enten* passiv bimbo *eller* aggressiv dræbermaskine.

Resten af bogen er inddelt i fire dele, hvor første del bærer titlen “The Rise against Men”. Heri studeres den første, den største og den slemmeste, *the Godmother of them all*: Pam Grier. Fra denne smukke slumdrønning og narkobekæmper går turen til den reneste form af dominatrixen: *Ilsa, She-Wolf of the SS* (1974). Afsnittet afsluttes med introduktionen til en ny type kvindehelt: Voldtægtshævneren, der transformerer sig fra pæn pige og uskyldigt offer til grusom hævner.

Andel del tager fat i de i Vesten knap så kendte japanske og kinesiske kvindelige helte, eksempelvis den japanske dronning af kultfilm, Meiko Kaji, der er for japansk film, hvad Pam Grier var for amerikansk film. Særligt Hong Kong har produceret hundredvis af kvindehelte, men kun få af dem er kendte i Vesten.

Tredje del har titlen “Into the Action” og går i lag med Sigourney Weaver, der i Ridley Scotts *Alien*-serie repræsenterer den sårbare og dog ressourcestærke kvinde, der formår at dræbe monstret for i de senere film at agere med Rambo’sk action for til sidst at leve i en sammensmeltning af monster, mor og menneske. Fra Moder-figuren trækkes der tråde til datter-figuren, nemlig datteren, der oplæres af far til at blive seriøst dødbringende. Kendte ek-

sempler er *Nikita* (1990), *Charlie’s Angels* (2000), Lara Croft-filmene og *Kill Bill: Vol. 1* (2003) og *Kill Bill: Vol. 2* (2004). Tredje del afsluttes med studier af amazonen, fra den græske amazone, eksempelvis ved Brigitte Nielsen som Sonja i *Red Sonja* (1985), til den falliske, hårde amazone-kriger Grace Jones og den brynjedækkede (lesbiske?) Xena (Lucy Lawless).

I fjerde del er vi fremme ved nutidens “Age of Ambivalence” med kvindelige krigshelte som Demi Moore i *G.I. Jane* (1997). Kvinderne fremstår i 90’erne og 00’erne endnu mere aktive og komplekse med typer som supermodellen Milla Jovovich, der herhjemme er kendt fra bl.a. *Det femte element* (1997), *Jeanne d’Arc* (1999) og *Resident Evil* (2002). Med sit drengede udseende og androgyn krop regerer hun i rollen som hysterisk og mentalt ustabil (?) på grænsen til det anorektiske og syge, hvilket kan ses i relation til modebranchens celebration af heroin-chick-looket. Andre af nutidens kvindelige helte er den computerspilsbaserede Lara Croft og Tarantinos behårde Beatrix (Uma Thurman).

Efter hvert afsnit i de enkelte dele af bogen er der en selektiv filmografi til den enkelte skuespiller eller tema, en brugervenlig service, der kan tjene til oplysning og inspiration. Rikke Schubarts store viden om de kvindelige helte i populærfilmens regi bygger oven på hendes tidligere arbejder, blandt andre *I lyst og død: Fra Frankenstein til splatterfilm* (1993) og *Med vold og magt: Actionfilm fra Dirty Harry til The Matrix* (2002). Det er meget værd, at vi på dansk grund har en forsker, der tager de populære genrer alvorligt. Ikke mindst *de* kan fortælle os om vores tid og kultur. Må denne anmeldelse være en anbefaling: Læs bogen. Og se filmene.

Lisbeth Overgaard Nielsen, ekstern lektor, ph.d.,
Institut for Informations- og Medievidenskab,
Aarhus Universitet

Winni Johansen og Finn Frandsen:
Krisekommunikation – Når virksomhedens image og omdømme er truet,
Forlaget Samfundslitteratur, 2007

Forfatterne, der begge er fra Center for virksomhedskommunikation ved Handelshøjskolen Aarhus Universitet, betegner deres bog som et bidrag til krisologien. Bogen må, som forfatterne også

selv peger på, betegnes som det første større danske videnskabelige værk om kriser, kriseledelse og krisekommunikation i erhvervslivet. Den giver et multidimensionalt, yderst velskrevet og interessant billede af området, der både samler grundigt op på forskningsfeltet, nyudvikler teori og hele tiden er i stand til at give vedkommende og velanbragte caseeksempler. At værket er multidimensionalt hænger sammen med, at det har en ambition om at behandle sit problemområde ud fra en *bred* tilgang, der skiller sig ud i modsætning til en *snæver* tilgang. Den snævre tilgang er kendetegnet ved en afsenderorienteret fokusering på den kommunikation, der gøres brug af i selve krisesituationerne, hvilket ofte ses i how-to-do-bøger med tjeklister for, hvordan man laver effektiv krisekommunikation. I den brede tilgang, som her anmeldte værk slår til lyd for, udvides perspektivet til både afsenderens og modtagerens kommunikation, hvortil også tidsdimensionen udvides, f.eks. til at inkludere proaktiv forebyggelse. Resultatet bliver derfor ikke en smart præskriptiv konsulentliste, men et multidimensionalt, deskriptivt akademisk værk, som også praktikere vil kunne have meget ud af at læse.

Det multidimensionale består konkret i, at bogen i sine seks kapitler præsenterer fem forskellige dimensioner: en sociologisk, en definatorisk, en ledelsesmæssig, en kommunikativ og en kulturel. I første kapitel præsenteres en dybdegående beskrivelse af samfund, risiko og krise, der akademisk definerer og forankrer bogens kernebegreber i en sociologisk forklaringsramme. Kapitlet søger at sandsynliggøre, at antallet af kriser og en dertil hørende risikotalitet synes at være steget i løbet af de sidste år, grundet en række grundlæggende samfundsmæssige transformationer. Selvom der gives mange referencer og refereres mange undersøgelser i kapitlets begyndelse, kommer forklaringerne til at hvile på Patrick Lagadecs teori om risikocivilisation og især på Ulrich Becks teori om risikosamfundet. Konklusionen ift. krisekommunikation er, at den er en form for risikoforvaltning, da risikobevisthed nu orienterer sig mod fremtiden og er generaliseret fra teknisk-videnskabelige risici (f.eks. Tjernobyl) til at omhandle alle sociale forhold og især altså krisekommunikation, hvorfor der også i løbet af de sidste år f.eks. er oprettet uddannelser i krisejournalistik.

Kapitel to er et rigtigt krisologisk kapitel, der meget grundigt udæsker krisebegrebet og opstiller definitioner, typologier og taksonomier. Man kan sige, at forfatterne indtager en socialkonstruktivi-

stisk position, der tilslutter sig Timothy Coombs: "En situation bliver til en krise, når nøgleinteresser er enige om, at det er en krise [...]" (p. 103). I modsætning til Coombs betragter her anmeldte værk dog også den begivenhed, der håndteres, som en krise, hvorfor krisekommunikationens objekt ses som en dobbelt krise: "En dobbelt krise er en krise, hvor den oprindelige krise overlejres af en "kommunikationskrise", for så vidt virksomheden ikke magter at lede de kommunikationsprocesser, som skulle bidrage til håndteringen af den oprindelige krise" (p. 79).

Kapitel tre tager dels udgangspunkt i den antagelse, at virksomheder undervurderer risikoen for at blive ramt af en krise, og dels i den antagelse, at tre ud af fire kriser skyldes forkerte ledelsesdispositioner. Der præsenteres følgende en række historiske udviklinger inden for kriseledelse samt en mængde definitioner på kriseledelse for at afgrænse feltet ift. andre former for management. Hertil præsenteres en række fasemodeller til at forstå og lede kriser ud fra samt en lang række redskaber til at lede de forskellige faser med. Kapitlet læner sig op af, hvad der i øvrigt er beskrevet i litteraturen om kriseledelse, men giver gennem sin selektive præsentation et virkelig godt og klart billede af kriseledelse, der af forfatterne selv præsenteres som en position, der defineres som en: "strategisk, proaktiv og proces-orienteret tilgang" (p. 177).

Kapitel fire er det første af to, der omhandler krisekommunikation, det er indledningsvis overvejende en positionering af værket selv, der fremkommer gennem en diskussion af PR-forskning generelt. Der opteres for en såkaldt asymmetrisk grundopfattelse inden for den retoriske hhv. kritiske tilgang til PR, hvilket betyder, at afsendere og modtagere kun sjældent vil forfølge samme mål og kun sjældent vil være ligevægtige partnere ift. økonomi, magt og adgang til medier (p. 197). Resten af kapitlet er overvejende dedikeret til de to største og kendteste forskere i krisekommunikation, nemlig William Benoit og Timothy Coombs. Benoit, der var den første, der virkelig tog fat i krisekommunikation, opstillede med sin teori om *imagegenoprettelse* ud fra klassisk retorik en model, der beskriver fem forskellige teknikker til at kommunikere sig ud af en krise på, der går fra benægtelse til bøn om tilgivelse. Coombs, der er den mest citerede inden for området, må siges at være meget inspireret af Benoit. Han er dog overvejende PR-forsker og udvider og kompletterer Benoit's teori ved at udføre fire forskellige former for kontekstualiseringer af krisekommunikatio-

nen, hvorved han kommer frem til sin position, der benævnes: Situational Crisis Communication Theory (SCCT), og som ift. Benoit byder på en model med ikke fem, men syv grundlæggende krisekommunikationsstrategier.

I kapitel fem præsenteres værket egen krisekommunikationsmodel: *den retoriske arena*. Denne model må ses som en videreudvikling af Benois og Coombs modeller, som består i, at der inddrages indsigter fra spilteori og kaosteori, der samles til et kompleksitetsteoretisk koncept, hvilket betegnes som et tredje skridt i kommunikationsforskningens historie og udvikling (p. 273). Skridtet er, at *den retoriske arena* hæver sig over første skridt, f.eks. repræsenteret ved Benois af-senderfokuserede position, og andet skridt, f.eks. repræsenteret ved Coombs modtagerfokuserede position, til en position, der betegnes som en *multivokal* tilgang. Den multivokale tilgang menes at kunne indfange dynamikken og kompleksiteten i de *mange stemmer*, der tilsammen danner krisekommunikationen. Modellen består af to dele, en kontekstmodel, der indeholder den multivokale tilgang, og en tekstmodel, der indeholder den retoriske tilgang. Tekstmodellen har tre instanser (krisekommunikation, afsender og modtager) og fire parametre (kontekst, medie, genre og tekst). Modellen præsenteres, men eksemplificeres ikke slavisk.

Kapitel seks omhandler kultur, kulturteori og forskellige kulturniveauer ift. krisekommunikation. Først redegøres for forskellige tilgange til kulturteori og især til forskellige organisationskulturteorier, hvorefter forskellige kulturforskelle mellem niveauer, f.eks. nationale og organisatoriske, diskuteres ift. cases. Forfatterne mener at slutte cirklen omkring krisekommunikation ved at referere til kapitel 1 om risici, med pointen om, at en lille national krise kan blive en stor krise i den internationale arena.

Værket er som helhed interessant og velskrevet. Det bidrager også internationalt set til feltet for krisekommunikation med sin grundige og begrebsanalytiske indfaldsvinkel samt naturligvis med udkastet til en ny model (den retoriske arena). Det er dog en stor svaghed, at værket i sin sociologiske del ikke kaster sig højere op end til Ulrich Becks teori om risikosamfundet. Det er underligt, at ikke Niklas Luhmanns teori om risiko vælges, da den graver dybere og dertil både er en organisationsteori og en kommunikationsteori og dermed direkte til at operationalisere ift. forfatternes projekt. Becks teori tages da heller ikke op senere i

værket udover den lille reference til allersidst. Der ligger i Becks referenceramme en tiltro til det refleksive i det senmoderne samfund, således at vi i tråd med Habermas (1997) institutionaliseret vil kunne kommunikere os ud af de risikable forhold (se f.eks. Beck 1997: 372). Organisationer må herimod siges at løbe en risiko, hver gang de handler og kommunikerer, hvorfor Becks teoriramme må anses for at være for snæver. Dette teoretiske valg synes at ramme her anmeldte værk hårdt og dette især i kapitel fem, hvor forfatterens egen teorimodel præsenteres, for der mangler her netop den begrebslige styrke til at tale om kompleksitet og ikke mindst om kommunikation, der ikke enten er afsender- eller modtagercenteret. At det, der benævnes *multivokalt*, præsenteres som noget nyt, klinger underligt, hvis man ser ud over de få kommunikationsteoretiske referencer, der nævnes. Medieparameteret i teorien står også forbavsende svagt, især ift. digitale medier, der ellers virkelig må siges at være tidens store multivokale udfordring. Sidst skal det kritiseres, at der kunne være brugt mindre kræfter på at referere andres arbejder og mere plads på den *retoriske arena*, der kun når at fremstå som akkurat præsenteret. Når denne kritik er frembragt, må det dog til værket fordel noteres, at det med de teoretiske midler, det har til sin rådighed, er på det rigtige spor, når det søger at kombinere sociologiske, kommunikationsteoretiske og medieteoretiske tråde til en analyse af organisationers krisekommunikation. Værket er som konklusion absolut anbefalelsesværdigt. Det giver med sin brede tilgang den hidtil bedste beskrivelse af krisekommunikation, det formår både at præsentere den vigtigste litteratur om krisekommunikation, give dybe begrebsafklaringer og selv at præsentere den nok hidtil mest plausible model til analyse af krisekommunikation.

Jesper Tække, adjunkt, ph.d.,
Informations- og Medievidenskab,
Aarhus Universitet

Referencer:

- Habermas, Jürgen 1997: *Teorien om den kommunikative handling*. Aalborg Universitetsforlag og Institut for pædagogik og uddannelsesforskning, Danmarks Lærerskole, 1981.
- Beck, Ulrich 1997: *Risikosamfundet*. Hans Reitzels Forlag. København, 1986.